

O moji časti in o mojem "nedvomno priznanem pisateljskem imenu".

Marjan Tavčar mi v 11. številki "Goriških srečanj" očita, da ne poznam "dejanskega stanja" današnjega slovenstva in da se ob vprašanjih, ki zahtevajo "kompleksnejšo obravnavo", izživljam emocionalno, metafizično, literarno površno.

Rekel bi, da od januarja 1947. leta, ko sem se vrnil v Trst, pa do danes živim v zelo tesnem stiku z dogajanjem v Sloveniji, zato se mi zdi zelo otročja trditve, da ne poznam stvari, o katerih pišem. Če pa je moje razmerje do današnjih slovenskih resnic v čast mojemu "pisateljskemu imenu" ali pa ne, je vprašanje, ki je boljše, da ostane odprto. Zakaj če sem se res prenaglil, ne bo zavoljo mene slovenska samobitnost prav nič na slabšem; če pa sem imel jaz prav, ko sem po vesti pisal to, kar sem spoznal kot resnico, potem bo moje pričevanje samo dokaz več, da nismo bili ne omejeni ne starokopitni vsi, ki smo bili prepričani, da je slovenska samobitnost v nevarnosti.

101

Kar se pa tiče načina mojega pisanja, bi ponovil to, kar sem že nekajkrat poudaril. Naj le piše razprave, kdor ima za to čas in dar. Naj jih kar piše z "racionalnimi prijemi", naj secira in vrtinči, tako da bo kolikor mogoče dosti zapletenih odstavkov in hkrati "lucidnejših definicij", naj piše tako, da bo rahlo povedal nekaj tega, kar misli, pa da bo hkrati spet tudi vse skupaj omilil in potem še razložil, zakaj je pravzaprav objektivno razumljivo, da je vse tako, kakor je. Na Slovenskem

so zdaj take globokoumne in akademsko hladne študije v modi. Pišite jih torej! In naj vam teknejo, dokler vas praška inteligenca ne bo naučila drugačnega tona.

Jaz se pa s svojim emocionalnim načinom še ne mislim spreti; saj bi moral zavreči vse, zavoljo česar je "moje pisateljsko ime" nekaj vredno. Zavreči bi moral samega sebe.

II.

O "opogumljajočem žarku sonca današnjega slovenstva".

Ne, ni res, da skozi moje "črnogledo zrklo" ne poseže noben optimističen žarek. Ravno narobe, pripravljen sem priznati (glej "Glose" v reviji "Zaliv") vse pridobitve tehnike, industrije itd., pripravljen sem priznati ves napredek povojne Slovenije. A to je materialna kultura. To je zunanja obleka družbe. Mene pa zanimata duša in srce te družbe. Mene zanima položaj slovenstva. Res, da nekateri bistroumni velmožje trdijo, da je položaj slovenstva odvisen predvsem od razvoja materialne kulture. A jaz poudarjam, da to ni res, da je to lahko res samo takrat, ko materialno kulturo vodi zavesten, ustvarjalen slovenski duh.

Tega duha do pred kratkim ni bilo čutiti, medtem ko je ta duh vodil osvobodilni boj in je pomenil prvo zavestno srečanje slovenstva z zgodovino.

Kakšna naj bo uresničitev slovenske samobitnosti v današnjem svetu, slovenski človek še ne ve. In dokler tega ne bo vedel, so njegovi nebotačniki in tovarne samo procelje, za katerim sta hlad in praznina.

III.

O mračnih napovedih.

102

Prepričan sem, da se majhen narod, kakršen je slovenski, narod, ki živi na sečišču svetovnih poti, pre-

pričan sem, da se tak narod lahko reši samo z vero vase, z zdravo, trezno, a neomajno nacionalno zavestjo.

Kdor misli drugače, je sanjač, pa čeprav veruje v nevem kakšen internacionalizem.

Zato je tisti, ki mi očita, da "bi rad še in še igral vlogo poslednjega slovenskega viteza-samotarja", zgubil stik z resničnostjo, tudi če se tega najbrž ne zaveda. In tukaj bom spet ponovil to, kar sem rekel zgoraj. Moja vloga "poslednjega viteza slovenstva" ne more nikomur škoditi, škodila pa bo slovenstvu internacionalistično-tehnično-pridobitniška miselnost, v kateri je odsotna nacionalna zavest.

Zaupati moramo seveda, da "kataklizme" ne bo, a če bo kljub vsem upom do nje prišlo, potem bodo vsi "vitezji slovenstva" čisti, brez krivde.

IV.

O svečeniku.

To naj bi bil spet jaz, "svečenik, ki zoper polom žebra metafizično formulo o ogroženi samobitnosti slovenstva".

Kolikor sem na tekočem, se v zamejstvu doslej nismo zadovoljili s tem, da bi o slovenstvu samo "žebrali", bolj se je glede zamejstva samo-izživljala v izjavah matična domovina.

Kar se tiče delovanja zamejskega človeka v matičnem okolju, pa je treba reči, da nam je prostor takega delovanja strogo določen z mejno črto.

V.

O narodnem vodstvu.

Tudi v tem grešim, ker namreč zahtevam, da bi narodno samobitnost reševalo narodno vodstvo. Kajti člankar pravi: "Vsa narodova institucionalna struktura tja do

človeka posameznika se mora zavedati sebe, smotrov svojega obstoja, delovanja, smeri in svoje rasti in perspektiv".

To naj bi bil primer znanstvenega ne "emocionalnega" stavka. No, dobro, na kratko povedano, vsak Slovenec se mora čutiti Slovenca, vodstvo tako nagnjenje lahko samo "zavre ali pospeši".

A saj to sem tudi poudarjal, da je vodstvo po vojski samó zaviralo. Otroci, ki so se v šoli učili, da bo počasi narodnost odmrta, danes niso zavedni Slovenci, ampak nacionalno brezbrizni ljudje.

A to tudi pomeni, da lahko pričakujejo, da jim jutri kdo meni nič tebi nič poreče, da so sami krivi, če so taki. Zakaj so pa obiskovali take gimnazije, v katerih so jih tako anacionalno vzgajali!

VI.

O svetobolni nostalgiji.

10h

In spet sem starokopitnež, ker mislim "s preveč konservativno resignacijo, s svetobolno nostalgijo na 'stare zlate čase'."

Rad bi samo vedel, kateri so "zlati stari časi", po katerih čutim domotožje. Prišel sem na svet malo pred rojstvom fašizma in ga okusil v vsem njegovem polnokrvnem zagonu tako v Trstu kot v Italiji kot v severni Afriki. Predvojne Slovenije nisem doživel. Tako star, da bi doživel avstrijske lepe stare čase, pa nisem.

O kakšni "stari" Sloveniji naj sanjam? O Trubarjevi? O Prešernovi? O Levstikovi? O Cankarjevi? Kaj je mogoče sanjati o domovini, ki ni samostojna, ki trpi, ker ne ve, kdaj bo doživela svojo samobitnost?

Ko bi razni publicisti pisali malo manj po posluhu in malo bolj "lucidno", bi se izognili marsikateri neumnosti.

O misteriozni samobitnosti.

Samobitnost je "misteriozna" samo za človeka, ki ni nikdar zaslutil, kaj samobitnost v resnici je. Zato bi bilo treba pravzaprav pogovor začeti od kraja in je zato vse dosedanje pisanje izguba časa.

"Pahor to besedo (samobitnost) zlorablja, ker ji ne da sodobne zgodovinske, politične, ekonomske, tehnične in znanstvene, kulturne ter duhovne krvi in mesa, iz česar si je šele moč ustvariti podobo nekega naroda v sodobnem svetu".

O takem pisanju je mogoče avtor prepričan, da je "racionalno". Meni se pa zdi, da tako pisanje postavlja stvari na glavo.

Neki narod je samobiten ali pa ni samobiten. Druge alternative ni. Če je ta narod postal tudi država, recimo republika, potem je tukaj vprašanje, če je ta država, ta republika politično, ekonomsko, itd. samobitna, ali pa ni samobitna.

Druge variacije o narodu v sodobnem svetu me ne zanimajo, tokrat se zavzemam za samobitnost. V našem primeru za samobitnost slovenskega naroda, slovenske republike.

O poteh, ki naj nas pripeljejo do samobitnosti.

Ni res, da o tem nisem govoril.

Zahteval sem izpolnitev samobitnosti, za katero so ljudje dali vse, tudi življenje, za časa osvobodilnega boja.

Predlagal sem konfederacijo. To v jugoslovanskem merilu.

Predlagal sem idejni pluralizem. V slovenskem merilu.

Predlagal sem nacionalno (ne nacionalistično) vzgojo. Predlagal sem skrb za odrezane ude nacionalnega telesa; položaj koroških Slovencev je danes naša narodna sramota, žalitev naših padlih, matična brezbržnost do usode koroških Slovencev pa vztrajno maličenje mladine v Sloveniji.

IX.

O nacionalni ozkosti.

106

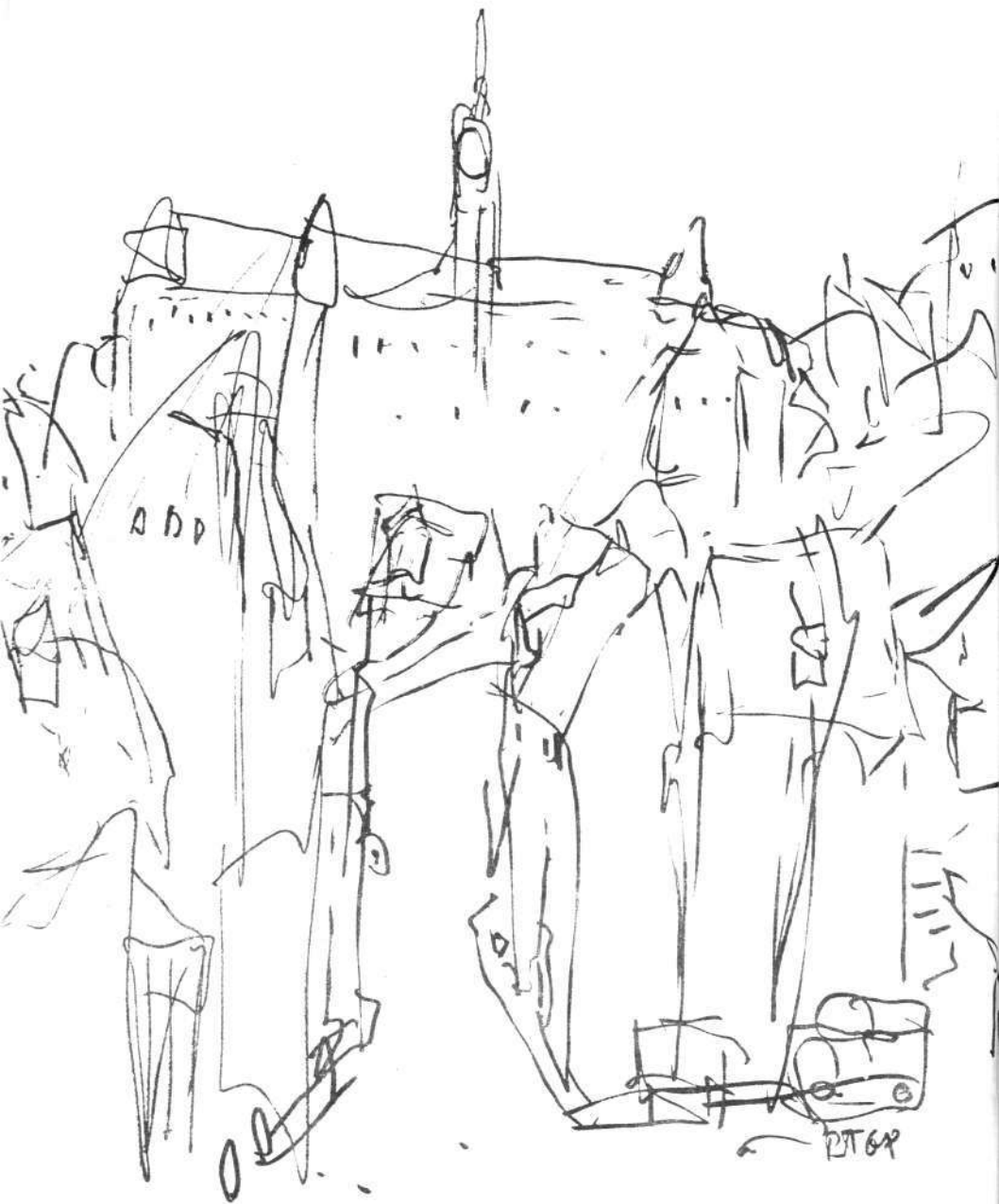
Pustimo vendar pri miru Vietnam in potrese in povodnji! Te nesreče prizadenejo vsakega tenkočutnega človeka in to nima prav nič opraviti ne z narodno zavestjo ne z narodno samobitnostjo. Zato ni prav nič "lucidno", če mešaš skupaj fižol in žeblje. Mi Slovenci smo se bili za svojo samobitnost dosti poprej, preden se je za svojo samobitnost začel bojevati Vietnam. Zato smo mu ob strani bolj kakor drugi narodi, ki tega izkustva nimajo.

A zdaj ni govora o tem, kaj človek čuti in misli kot zemljan, kot komunist, kot kristjan ali pa samo kot človek, kar je še najbolj pristno. Če govorimo o narodovi samobitnosti, ostanimo pri nji.

In če ostanemo pri nji, potem ne bomo mogli reči, da so Vietnamci "ozko nacionalni", ker hočejo samobitnost, kakor člankar očita meni. Kaj so Vietnamci kot komunisti, kot kristjani ali budisti, nas zdaj ne zanima, pomembno je, da hočejo biti gospodarji na svoji zemlji.

Tako hočejo Slovenci samobitnost. Za vse drugo se bodo potem že znašli. In dosti bolje bodo takrat lahko pomagali, ko bo kje potres ali povodenj, pa če bo kje kak boj za neodvisnost. Pa tudi bodo šele takrat postali pravi "zemljani".

RT68